

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระบรมราโชวาทไว้ให้กับเยาวชนไทยทุกคนว่า “ถึงแม้เราจะอยู่ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าแห่งยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเราก็ทอดทิ้งการศึกษาทางด้าน จิตใจ และศีลธรรมจรรยาไม่ได้ ตรงข้ามเราควรจะเอาใจใส่สั่งสอนกันให้หนักแน่นทั่วถึงยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมที่วิวัฒนาการไปไม่หยุดยั้ง” (สมพร เทพสิทธา, 2530, น. 2) จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งได้พระราชทานไว้เพื่อชี้แนะ ให้เห็นถึงการสอนคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้นักเรียน เยาวชนและประชาชนของประเทศ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมไทยให้เป็นที่เหมาะสม

การมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุประกอบกับความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของระบบการสื่อสารและเทคโนโลยี ทำให้สังคมทุกแห่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดการถ่ายรับวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของบุคคลในสังคม สถานการณ์และสภาพสังคมในปัจจุบันยังแสดงให้เห็นว่าแม้จะเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและความเจริญด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด แต่ความเจริญและการพัฒนานั้นก็ได้เป็นไปอย่างยั่งยืน และการพัฒนาที่ขาดความสมดุลกับการพัฒนาด้านจิตใจ คุณธรรมและจริยธรรมนี้กลายเป็นที่มาของปัญหาทางสังคมต่าง ๆ นานัปการ ซึ่งดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

ประเทศต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ จึงได้หันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุด ในบางประเทศได้ปฏิรูปการศึกษาโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ความสามารถ เช่น ประเทศเกาหลีและเวียดนาม ได้จัดหลักสูตรใหม่โดยให้มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบชัดเจนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ประเทศศรีลังกาได้จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเพื่อการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมเป็นการเฉพาะ โดยมีหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานและจัดสอบในขั้นสุดท้ายโดยรัฐ

ได้หันได้ลดความสำคัญในการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม และสอดแทรกคุณธรรมไว้ในหลักสูตรวิชาการด้านสังคม-สิ่งแวดล้อม-ชีวิต สำหรับประเทศในยุโรป-อเมริกาเหนือ-แปซิฟิกใต้ ทุกประเทศให้ความสำคัญแก่ระบบการศึกษาและสถาบันการศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย ผ่านการทำกิจกรรมหรือการเล่นที่เน้นการสร้างระเบียบวินัย ความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก (เพ็ญแข ประจันปัจฉนิก, ชลวิทย์ เจียรจิตต์, ดวงเดือน แซ่ตั้ง, และ อุษษา ศรีจินดารัตน์, 2551, น. 30)

สำหรับประเทศไทย ได้เกิดจุดเปลี่ยนสำคัญในการวางแผนพัฒนาประเทศขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่ได้มุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาคนขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งในการพัฒนาคนนี้ไม่เพียงแต่ยกระดับด้านความรู้ความสามารถเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนา ปลูกฝัง และยกระดับในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมอีกด้วย

สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานแก่พสกนิกร ที่ได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกในศีลธรรมแก่ประชาชน ให้รู้จักประมาณตน ประหยัด อุดม ไม่โลภ มีคุณธรรมและจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียรและอดทน รู้จักเสียสละและแบ่งปันอยู่เสมอ ดังนั้นการพัฒนาคนตามแนวพระราชดำริจึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกมิติ ทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญารอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม มีจริยธรรมและความเพียร (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2549, น. ปฐมบท) ปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ระบุถึงปัญหาวิกฤติทางสังคม คุณธรรมและจริยธรรม และได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมเป็นสำคัญ

เพ็ญแข ประจันปัจฉนิก และคณะ (2551, น. 2-3) วิเคราะห์ที่มาของปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทย ไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสังคมจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม และการรับเอาความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างรวดเร็วเกินไป จนเกิดผลกระทบต่อรูปแบบชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล ตลอดจนต่อระบบการทำงานของสถาบันสังคมทุกส่วน ซึ่งหมายถึงสถาบันหลัก ได้แก่ ครอบครัว ศาสนาและเศรษฐกิจ เป็นต้น ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

2. การล่าหลังทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural lag) หมายถึงการพัฒนาของสังคมที่ระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้ระบบศีลธรรม คุณธรรม กฎหมาย และระบบการควบคุมบุคคลตามไม่ทัน ค่านิยมทางวัตถุมีความสำคัญมากกว่าค่านิยมทางจิตใจ ซึ่งสังคมที่อยู่ในช่วงดังกล่าวนี้ ระบบคุณธรรม จริยธรรมที่มีอยู่เดิมจะควบคุมพฤติกรรมของบุคคลไม่ได้ เป็นสาเหตุของปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ มากมาย

3. คุณธรรม จริยธรรม เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน จะเกิดในตัวบุคคลได้ต้องอาศัยกระบวนการปลูกฝังอันยาวนานและต่อเนื่อง โดยมีการประสานกันของสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ทุกส่วนของสังคม ซึ่งสำหรับสังคมไทยนั้น ถึงแม้จะมีพระพุทธศาสนาเป็นแกนหลักและเป็นพื้นฐานอันสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่คนในชาติ แต่ก็ได้คลายความเข้มแข็งไปมาก ตามไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของบุคคลได้เหมือนเดิม ขณะเดียวกันการทำงานประสานกันของสถาบันหลักในการปลูกฝังอบรมบุคคลก็หย่อนคลายไปด้วย ก่อให้เกิดเป็นปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบัน

การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ให้แก่บุคคลนั้นเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาต่อเนื่องยาวนาน โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) เป็นสำคัญ และจะต้องได้รับความร่วมมือในการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมจากสถาบันทางสังคมต่าง ๆ โดยเริ่มจากครอบครัว ซึ่งมีการถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบประเพณี ค่านิยม ของสังคมสู่บุคคลทางตรง และทางอ้อม ควบคู่ไปกับการสั่งสอนอบรมจากสถาบันหลักอื่น ๆ ได้แก่ โรงเรียน และศาสนา เป็นต้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม และจริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สิริมาภิญญอนันตพงษ์, 2545, น. 13)

การจัดการศึกษานั้นมีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ เพราะการศึกษาจะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จ และการจัดการศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อพัฒนาและเตรียมความพร้อม หากเยาวชนไทยได้รับการพัฒนาและมีการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสม ก็จะทำให้เยาวชนมีพัฒนาการที่ดีตามลำดับของการเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความประหยัด มีความเกรงใจ เชื่อเพื่อแผ้วแผ้ว มีความซื่อสัตย์สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติได้ ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันเพื่อการพัฒนา

นอกจากนั้น จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดที่ 1 มาตรา 6 กล่าวว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2544, น. 195)

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้มีแนวทางในการพัฒนานักเรียนอย่างชัดเจน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเจตนารมณ์ในพ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อนักเรียนและเยาวชนจะมีความสามารถ มีทักษะและมีคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นรูปธรรม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้คอยดูแล ติดตามการจัดการศึกษา และกำหนดเกณฑ์ประเมินมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกด้านรวมทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน คือ ผู้เรียนจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งอยู่ในมาตรฐานที่ 1 มี 4 ด้าน คือ ด้านวินัยความรับผิดชอบ ด้านความประหยัด ด้านความเกรงใจผู้อื่น ความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเพื่อส่วนรวม และด้านความซื่อสัตย์ โดยกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมให้เห็นอย่างชัดเจน

โรงเรียนจึงเป็นสถานที่สำคัญในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และมีคุณภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาวางไว้ เพื่อเป็นฐานสำคัญในการเรียนรู้ นอกจากนั้นทางโรงเรียนยังได้คำนึงถึงความสำคัญของบุคคลที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ พ่อแม่ผู้ปกครอง ถือว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อแม่ผู้ปกครองและโรงเรียนเป็นพื้นฐานของกระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนวัยแรกเกิด-8 ปี ดังนั้น ต้องคำนึงถึงพัฒนาการในแต่ละชั้นเพราะเป็นช่วงวัยที่สำคัญของการพัฒนา (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2538, น. 223)

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะช่วยให้การสอนแต่ละครั้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะครูและผู้ปกครองสามารถเข้าใจถึงเจตคติของกันและกันพร้อมที่จะร่วมกันแก้ปัญหาการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี (Hurst, 1991, อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2544, น. 30-31) ผู้ปกครองจึงมีส่วนสำคัญที่จะประสานความรู้ ความเข้าใจระหว่างบ้านและโรงเรียนเพื่อนำไปสู่

ความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้เกิดคุณลักษณะด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งมีความสำคัญมากในกระบวนการจัดการศึกษาให้นักเรียน

ยิ่งไปกว่านั้นครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานในการอบรมเลี้ยงดูเยาวชน ผู้ปกครองจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนในชีวิตประจำวันให้สามารถควบคุมตนเองได้ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น รวมทั้งมีความซื่อสัตย์ สุจริต ตรงไปตรงมา และไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น พฤติกรรมที่กล่าวมานี้ ล้วนแต่เป็นคุณลักษณะที่ผู้ปกครองจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเติบโต เป็นคนดีมีคุณภาพและการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางของผู้ปกครองหรือหัวหน้าครอบครัวในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในครอบครัว เพื่อนำความรู้ที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปบูรณาการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คู่คุณธรรมได้อย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ปกครองและครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชนติดตัวไปจนเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและเป็นที่ยอมรับในสังคม

การศึกษาในครั้งนี้เลือกกลุ่มหัวหน้าครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ เนื่องจากกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง จากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่น สภาพแวดล้อมและสังคมรอบตัวมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของเยาวชนวัยนี้ และถือว่าบุคคลจะมีการก่อตัวลักษณะนิสัย พฤติกรรม ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม พร้อมสมบูรณ์เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ส่วนการถ่ายทอดอบรมให้แก่บุคคลหลังจากช่วงนี้แล้ว ถือว่าจะมีผลต่อบุคคลน้อยที่สุด (เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม, ชลวิทย์ เจียรจิตต์, ดวงเดือน แซ่ตั้ง, และ อุษษา ศรีจินดารัตน์, 2551, น. 6)

สำหรับวิทยาลัยนาฏศิลป์นั้น เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาวิชาชีพเฉพาะด้านนาฏศิลป์และการดนตรีมากกว่า 70 ปี มุ่งหวังให้นักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางด้านนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ ผสมผสานกับวิทยาการที่เป็นสากลให้สามารถพัฒนาตนเองด้วยวิชาการ จริยธรรม และคุณธรรม มีกระบวนการพัฒนาและเผยแพร่งานวิจัย บริการทางวิชาการสู่ชุมชน มีการอนุรักษ์ พัฒนา เผยแพร่และสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทย (วิทยาลัยนาฏศิลป์, 2551, น. 3)

ดังนั้น นักเรียนของวิทยาลัยนาฏศิลป์จึงเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านการแสดงนาฏศิลป์ และสามารถใช้ความสามารถนั้นประกอบอาชีพเพื่อหารายได้พิเศษสำหรับตนเองและจุนเจือครอบครัว โดยจะต้องพบผู้คนหลายแบบหลายประเภท ซึ่งอาจถูกยั่วยุให้

หลงผิดได้ การที่นักเรียนมีโอกาสได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายนอกมากกว่ากลุ่มนักเรียนโรงเรียนอื่น ๆ ในวัยเดียวกันนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนกลุ่มนี้ด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์จะต้องได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีทั้งจากครอบครัวและโรงเรียน เพื่อใช้เป็นภูมิคุ้มกันความถดถอยทางจริยธรรมจากสังคมภายนอกที่ตนเองจะต้องเผชิญ

นอกจากนี้ การเรียนรู้และฝึกฝนรวมทั้งการทำงานด้านนาฏศิลป์และดนตรี จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ทั้ง 4 ด้านในการฝึกซ้อมและประกอบอาชีพ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มหัวหน้าครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ เพื่อศึกษาวิธีการและแนวทางที่ผู้ปกครองหรือหัวหน้าครอบครัวใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนในครอบครัว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิธีการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคภายในครอบครัวในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์
3. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ความหมายและที่มาของคุณธรรมและจริยธรรม ข้อมูลเกี่ยวกับวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้ปกครองและนักเรียนในวิทยาลัยฯ ข้อมูลส่วนบุคคลของหัวหน้าครอบครัวที่เป็นผู้ประกอบอาชีพ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดที่ทำให้การปลูกฝังไม่เป็นไปตามมาตรฐานของสังคมและความคาดหวังของผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาแนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนในครอบครัว

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้คือหัวหน้าครอบครัวของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 จำนวน 337 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน 2552)

ข้อจำกัดทางการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่อาจารย์ประจำชั้นคัดเลือกให้ ทั้ง 15 คน จึงทำให้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความประพฤติดี และมีลักษณะทางคุณธรรม จริยธรรมที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลการศึกษา

นิยามศัพท์

เพื่อเป็นการทำความเข้าใจตรงกันในเรื่องของความหมาย และข้อความต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้นิยามศัพท์ในการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง วิธีการที่หัวหน้าครอบครัวใช้ในการอบรมสั่งสอนเยาวชนในอุปการะ ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม 4 ด้าน
2. การสั่งสอนอบรมโดยตรง หมายถึง วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยการสั่งสอนอบรมโดยการพูดจาสั่งสอน ตักเตือนบุตรหลาน รวมถึงการให้รางวัลและการลงโทษ
3. การเป็นต้นแบบ หมายถึง วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ตัวแบบ ซึ่งมี 3 ประเภท ได้แก่ ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมจริงให้เห็น ตัวแบบสัญลักษณ์ และตัวแบบประเภทคำบอกเล่า
4. การสอดแทรกขณะทำกิจกรรมยามว่างร่วมกัน หมายถึง วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยการพูดคุยสั่งสอน หรือสอดแทรกเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรมระหว่างการใช้เวลาว่างร่วมกันภายในครอบครัว และเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีกับเด็ก
5. การใช้หลักศาสนา หมายถึง วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยการรับเอาศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และการประกอบกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา
6. คุณธรรมจริยธรรม 4 ด้าน หมายถึงคุณธรรมจริยธรรม 4 ด้าน ที่ควรส่งเสริมให้แก่เยาวชน อ้างอิงจาก มาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่

6.1 วินัย ความรับผิดชอบ ได้แก่ การควบคุมตนเอง การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบหรือกติกา มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในครอบครัวและการเรียน และยอมรับผลการกระทำของตนเอง

6.2 ความประหยัด หมายถึง รู้จักใช้จ่ายเงิน ทรัพยากรในครอบครัว (สิ่งอุปโภคและบริโภค) และทรัพยากรสาธารณะ (สิ่งสาธารณูปโภค น้ำ ไฟฟ้า เป็นต้น) อย่างเหมาะสมให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าและปฏิบัติจนเป็นนิสัย

6.3 ความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม หมายถึง การรับรู้ถึงความต้องการของผู้อื่น พยายามหาทางช่วยเหลือ แบ่งปัน โดยมีจิตใจที่โอบอ้อมอารี พุดในสิ่งที่ดีงาม ยอมเสียสละสิ่งของที่รักเพื่อส่วนรวมเคารพต่อสิทธิผู้อื่นและมีความเกรงใจ

6.4 ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การรับรู้และแสดงออกโดยการปฏิบัติตนตรงไปตรงมาไม่เอาเปรียบผู้อื่นทั้งกาย วาจา ใจ มีความยุติธรรม ไม่โกงผู้อื่น

7. หัวหน้าครอบครัว หมายถึง ผู้มีบทบาทหลักในการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว

8. สภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ที่ได้มาจากการประกอบอาชีพของสมาชิกในครอบครัว จำนวนผู้อยู่ในอุปการะ ลักษณะสภาพที่อยู่อาศัย และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต

9. สภาพทางสังคม หมายถึง สภาพการทำงาน วิธีการดำเนินชีวิต กิจกรรมสันทนาการ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว

10. คุณธรรม หมายถึง ความดีงามที่เกิดขึ้นและสั่งสมในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งควรปลูกฝังและดำรงอยู่ในตัวตน คุณธรรมก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีและเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นบ่อเกิดของจริยธรรม เช่น ความรับผิดชอบ ความขยัน ความเสียสละ เป็นต้น

11. จริยธรรม หมายถึง หลักประเพณีปฏิบัติ หรือกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม และเป็นความประพฤติหรือการกระทำ ทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่ดีงาม อันเป็นที่ยอมรับของสังคมเพื่อประโยชน์สุขของตนเอง ผู้อื่นและสังคม